

Futur dels museus i museus del futur

JOSEP MA. GARRUT

President dels Amics dels Museus de Catalunya

(Resum de la ponència llegida i comentada en col·loqui, en la «III REUNIÓN DE LA FEDERACIÓN ESPAÑOLA DE AMIGOS DE LOS MUSEOS». La Corunya, 1991).

El futur dels museus és, en certa manera, incert. De moment com-probem que hi ha un canvi, s'intenta partir de nous elements, existeix una promoció per a no dir una generació, per crear una entitat parella o filla de l'anterior i no cal dir intentant ajudar-ho amb els més nous conceptes o conceptes renovats, que estaven morts i que semblen nous. És, en suma, malgrat la promiscuïtat i nombre espectacular dels que s'estan fundant, *un estat de crisi*.

De moment i per molts anys no es pot pensar en organitzar nous grans museus a la manera del Prado, Louvre, Oficis, Art de Catalunya o ni tan sols el de Vic, que aquest, ja ha assolit el primer centenari. Pot ser que en un moment i lloc apareixi el llegat d'alguna collecció excepcional, però no és cosa de cada dia i constituïria un cas rar en les dècades properes. I ara parlem de museus d'Art, quan ja s'han tancat les possibilitats d'adquisició de peces importants, perquè les que ho són, ja estan fixades en colleccions i particularment, en museus.

Dins d'alguns anys podrien ser grans museus els d'art contemporani, tot i que en el mercat actual adquireixen xifres prohibitives per llur compra, però hi ha quelcom pitjor, el pressentiment que al cap dels

anys, a l'inici del primer terç del segle XXI, vindrà una desvalorització espectacular, un autèntic enderroc no solament de preus sinó de valoracions estètiques, amb la qual cosa el museu no podrà ésser UN GRAN MUSEU a la manera dels que existeixen. Constitueixen avui un intent, una projecció, un gran contingut que podria ser, però que tal vegada no serà. Actualment, però, en plena eufòria, també amb pressentiment de gran crisi.

Podem comprovar l'èxit de les grans exposicions amb els corresponents grans catàlegs. És paral·lel a la política del consum. Un museu és una fórmula estàtica, perdurable, que ja ha adquirit carta de naturalesa. El cansanci frívol de la societat i dels seus dirigents desitgen trencar aquesta rigidesa a perpetuïtat i les exposicions, temàtiques, monogràfiques, estilístiques o personals, estan a l'ordre del dia i venen a integrar el món del consum, de les quals només en queda el catàleg i una visió que el temps va barrant.

Museus del futur

Els museus deuen ser i són presagi d'ésser en el futur, pedagògics. No molt grans i d'interès local. Per exemple dedicar a l'exhibició de l'arqueologia de la zona o localitat, molt ben explicada i presentada, del poble en preferència on està situat el museu. Museus de geologia, de fauna i flora, museus ecològics, o museus dedicats a algun artista singular de la localitat. Citem el cas del «Museu Vulcanogràfic» de la ciutat pirinenca d'Olot, com exemple de la singular geologia d'una comarca.

Els museus deuen ser o ja són en molts casos, centres de cultura, com *icebergs*, molt més voluminosos en la part soterrada, que no es veu, que el que s'exhibeix: oficines, departaments d'estudi, laboratoris, restauració, investigació, biblioteca, classificació mitjançant ordinador connectat amb centres d'informació i planificació regional o estatal i en perspectives a ésser continental i més enllà dels continents. Unes possibilitats exhaustives segons casos, situacions, finalitats, etc.

Experiències viscudes

Apart de la meua experiència a l'Arxiu Històric de la Ciutat de Barcelona, com arxiver (15 anys) o de la subdirecció i direcció després, en el Museu d'Història de la Ciutat, també de Barcelona (25 anys), he fet disseny i muntatge de dos museus i, diria, mig més. Museus de tipologia

sentimental, petits, evocatius, monogràfics, autèntics museus del futur.

MUSEU GAUDÍ, el nom del qual i perquè no es vegi o cregui que és la tipologia museística habitual, se li avantposa una qualificació que li treu ampullositat: «Casa-Museu Gaudí». Es tracta de la casa on va viure l'arquitecte residint-hi des de 1906 a 1926 que són els 20 anys més creatius del famós arquitecte. La casa es conserva com era els dies que l'habità l'artista i propietari. Els que la compraren, la respectaren i li afegiren només alguns mobles i atuellis necessaris, els que necessiten una família per a viure. Al crear-se el que tenia d'ésser la casa-museu, varen sumar-s'hi els mobles dissenyats per Gaudí i dibuixos d'ell i dels seus col·laboradors, les quals peces podem dir que han donat la volta al món diverses vegades, presentades en les grans exposicions, aquestes de que són el testimoni de l'evolució del concepte de museu que ha arribat fins a nosaltres. La que denominem *Casa-Museu Gaudí* és un xalet unifamiliar, amb un jardí on s'exposen les reixes que dissenyà Gaudí per diversos edificis, que els anys han anat modificant i que a manera d'autèntiques escultures s'exibeixen a l'aire lliure.

Un altre petit museu és el Museu Verdaguer, la casa on morí el gran poeta, aquell que al peu del monument aixecat en el parc del Retiro, de Madrid, diu: «Unico poeta épico de España». Aquest fou obra del que era director del Museu d'Història de la Ciutat i a la vegada d'aquest dedicat a Verdaguer, Frederic Udina, al qual hi vaig intervenir com a col·laborador, amb intensitat i entusiasme ja que el verdaguerianisme em venia de la meva infantensa.

Igualment es tracta d'una mansió en un lloc privilegiat del parc de Collserola, o sigui la muntanya del Tibidabo, que tracta d'ésser el que fou durant els dies de la estança del poeta fins la seva defunció. Quan en tinguérem plenament la direcció tractàrem de fer-ne, juntament amb un altre edifici a tres minuts del que porta el nom de Vilajoana, un nucli de Museus de la literatura catalana, un dedicat a la història de la llengua i als principals homes de la Renaixença amb la figura central de Verdaguer i un altre de la literatura moderna, però l'administració tot i que ho celebrà, en realitat se'n desentengué i més encara a l'adveniment d'algun dels últims regidors del Municipi (el Museu i el seu entorn és propietat municipal) que intentaren desarticular i liquidar aquest museu, un dels que té possibilitats de futur donada la situació, a escassos cinc minuts del centre de la ciutat a l'obrir-se el túnel de Vallvidrera.

Però especialment un altre museu que em fou encomanat a la seva instal·lació. Fou la casa natal del mateix poeta, Jacint Verdaguer, en el seu poble natal de Folgueroles, a 4 km. de la ciutat de Vic. Es tracta d'un poble rural, de 1000 habitants o poc més que tingué la sort —com una

loteria amb número premiat—, que en una modesta casa nasqué aquest gran poeta. Com que no és freqüent, els seus veïns, els habitants de la població, n'estan orgullosos d'aquest fet i recuperada la casa de naixença dels Verdaguer, fou destinada a recordar l'esdeveniment, a convertir-la en casa sentimental que anomenaren «Casa del Poeta Verdaguer»; un nom que tenia el privilegi d'ésser bilingüe, ara l'han retolat amb el de «Casa-Museu Verdaguer».

La casa fou adquirida per l'Ajuntament i la consolidà la Diputació Provincial. Després m'encarregaren omplir-la, diguem, decorar-la. I se'm va ocórrer una idea, que fossin els mateixos conciutadans de l'artista, en tal cas, del poeta, els que ho fessin. Perquè ¿qui millor per cercar i col·locar mobles, modestíssims, de casa rural, però que encaixessin en aquest àmbit, que els mateixos fills de la població? De tal manera que convocàrem diferents persones del poble però en particular, joves, els quals assessorats del que calia o feia falta, per exemple, eines de llaurador i de picapedrer, ja que el pare de Verdaguer exercia les dues professions, que era necessari intallar un dormitori de matrimoni, amb el seu llit i calaixera, com el bressol on hi passà els primers mesos l'infant que després fou poeta, l'original del qual es conserva en el Museu Diocesà de Vic i tot i que no era possible l'original en férem una còpia. La cuina, el pardí, el que anomenen dalt més alt, etc. Aquests nois i noies es desplaçaren pels entorns, registraren les masies, les golfes on hi van a parar les andròmines quan encara no hi havia contenidors i ho recollien, amb l'avantatge que quan els donants sabien a qui i a què eren destinats ho feien amb il·lusió i oferint-ne més encara. I quedà decorat amb tanta naturalitat i amb tant realisme que semblava la casa igual a la de quan Verdaguer hi nasqué l'any 1845.

Fou el poble i el poble de veritat sense demagògia, lleugerament dirigit, el que muntà aquest petit museu sentimental i és per aquest motiu que els naturals el visiten, el mimen, l'estimen i el defensen fins a considerar-lo, com és, propietat i creació d'ells mateixos. Diria que és un sistema que donà molts bons resultats en aquesta mena de muntatges. També fa creure que l'existència d'aquest museu hagi promogut que alguns dels seus joves decidíssin estudiar i avui són universitaris que tenen personalitat pròpia i dirigeixen el museu, els actes que se celebren i les festes dedicades al seu fill predilecte, com també serveix per a que a l'escola se celebrin certàmens poètics i s'estudii l'obra d'un coterrani il·lustre, considerat per la crítica europea com un dels grans autors del Romanticisme.*

* Aclariment del valor de Verdaguer com a poeta per tractar-se de llegir-ho en un àmbit allunyat de la localitat esmentada.

Aquest és un aspecte potser molt específic, però aiximateix podriem muntar museus que donessin ales a la població, exposant-ho a manera de lliçò del que es tractava de mostrar i exhibir. Crec sincerament, que aquests petits centres en poblacions de cens limitat o mitjà, són el futur més característic de la tipologia museística i el futur de les noves instal·lacions, que poden tenir una gran utilitat per a la cultura popular amb un resultat positiu.